

- jak te podstawowe wartości odnieść do działań ochrony czynnej w ochronie przyrody, obejmującej koszenie mokradła i zabiegi pielęgnacyjne drzew? dopiero szykuje wniosek ale tu kompletnie nie mam pojęcia, jak temat ugryźć

Choć działania ochrony czynnej mogą wydawać się wyłącznie techniczne lub przyrodnicze, warto spojrzeć na projekt w szerszym kontekście. Kluczowe będzie uwzględnienie aspektów równości i dostępności na poziomie:

- **Zespołu projektowego** – zadbanie o różnorodność wśród wykonawców (np. równość płci, zatrudnianie osób z różnych grup społecznych),
- **Działań informacyjno-promocyjnych** – zapewnienie dostępności materiałów edukacyjnych (np. wersje łatwe do czytania, tłumaczenia na język migowy, grafiki),
- **Wydarzeń towarzyszących projektowi** – np. organizacja otwartych warsztatów lub konsultacji społecznych z uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami.

Nawet w projektach środowiskowych możliwe jest uwzględnienie społecznego wymiaru działań zgodnie z zasadami polityk horyzontalnych UE.

- czy tu raczej chodzi o przestrzeganie wartości w przedsiębiorstwie czy w samym projekcie?

Wymóg odnosi się zarówno do projektu, jak i – pośrednio – do działalności beneficjenta (np. przedsiębiorstwa czy jednostki publicznej).

- **W projekcie** zasady równościowe muszą być widoczne już na etapie wniosku (np. plan działań, opis ryzyk, wskaźniki), a następnie stosowane przez cały okres realizacji i **okres trwałości (5 lat)**.
- **W przedsiębiorstwie/jednostce** polityka horyzontalna nie musi być formalnie wdrożona, ale dobrze, gdy projekt zainicjuje zmiany w tej sferze, np. prowadząc do przyjęcia wewnętrznych procedur dotyczących równego traktowania, dostępności czy przeciwdziałania dyskryminacji.

Zatem projekt staje się impulsem do szerszych zmian organizacyjnych.

- w odniesieniu do art. 2 powiedział Pan, że trzeba wspierać mniejszości, tymczasem zapis stanowi o poszanowaniu, czy może Pan rozwinąć tę myśl>

To trafna uwaga – art. 2 TFUE mówi o **poszanowaniu** praw mniejszości, ale w kontekście projektów współfinansowanych z UE dopuszcza się, a nawet rekomenduje, **proaktywne działania** mające na celu:

- **uwrażliwienie społeczne** (np. działania edukacyjne, wydarzenia integracyjne),
- **promowanie różnorodności** (np. współpraca z organizacjami reprezentującymi mniejszości),
- **wzmacnianie kompetencji instytucjonalnych** w zakresie komunikacji międzykulturowej.

Poszanowanie to minimum – natomiast projekty mogą i powinny iść krok dalej, wspierając otwartość, integrację i aktywne uczestnictwo grup mniejszościowych w życiu społecznym.

- Jak to się praktycznie objawia (równość k i m na każdym etapie)? poproszę o przykład

Równość płci powinna być zapewniana na trzech głównych etapach:

- **Etap przygotowawczy:** analiza sytuacji wyjściowej z uwzględnieniem barier dla kobiet i mężczyzn, np. w dostępie do usług czy zatrudnienia,
- **Etap realizacji projektu:** wdrażanie działań z uwzględnieniem potrzeb obu płci, np. rekrutacja do projektów szkoleniowych w sposób równoważny, dostępność wydarzeń dla rodziców (np. godziny szkoleń, zapewnienie opieki),
- **Etap trwałości projektu:** monitorowanie rezultatów z perspektywy równości (np. wskaźniki dotyczące zatrudnienia kobiet i mężczyzn, równe traktowanie w dostępie do produktów projektu).

Przykład: w projekcie edukacyjnym należy zadbać o równy udział kobiet i mężczyzn, ale też o to, by treści materiałów nie utrwały stereotypów płciowych.

- Świetne pytanie - będę również wdzięczna za przykłady w zakresie projektów dotyczących projektów zieleni (np. w zakresie projektu polegającego na utworzeniu ciągów pieszych z małą architekturą na obszarach cennych przyrodniczo).

W tego typu projektach aspekty równościowe i dostępności można wdrażać m.in. poprzez:

- **Projektowanie uniwersalne ciągów pieszych** – np. łagodne spadki, szerokość umożliwiająca mijanie się osoby na wózku z osobą pieszą, zastosowanie kontrastowych kolorów na krawężniach podestów.
 - **Mała architektura z dostępnością w centrum uwagi** – np. ławki z oparciem i podłokietnikami, tablice informacyjne z tekstem powiększonym, czy audio-przewodniki sterowane przyciskiem dotykowym.
 - **Wydarzenia towarzyszące** – warsztaty dla różnych grup wiekowych i społecznych, z dostępnością językową i sensoryczną.
 - **Zatrudnienie lokalnych kobiet i osób z niepełnosprawnościami** przy działaniach promocyjnych, pielęgnacyjnych lub informacyjnych.
- Czy można prosić o przykłady, jakie konkretnie działania projektowe doprowadziły do zwiększenia ilości kobiet na kierunkach technicznych / ścisłych?

Oto przykładowe działania realizowane przez uczelnie i instytucje edukacyjne, które przyczyniły się do zwiększenia udziału kobiet:

- **Kampanie promujące kobiety w nauce** – np. spoty z absolwentkami kierunków ścisłych, organizacja dni otwartych z panelami eksperckimi prowadzonymi przez kobiety.
- **Rezerwacja miejsc na studiach** – dedykowana pula miejsc lub dodatkowe punkty rekrutacyjne dla kandydatek.
- **Mentoring i tutoring** – programy wsparcia kobiet studiujących kierunki techniczne, w tym stypendia oraz sieci wsparcia.
- **Współpraca z liceami** – programy zachęcające uczennice do wyboru kierunków technicznych (warsztaty, staże, wizyty studyjne).

Przykładem mogą być inicjatywy Politechniki Warszawskiej czy AGH.

- Brajla czytają głównie osoby, które uczyły się go w szkole, więc w przypadku osób ociemniałych (które straciły wzrok później), brajl raczej nie będzie dobrym sposobem zapewnienia dostępności.

Dziękuję za trafną uwagę – w pełni uzasadniona. W kontekście osób ociemniałych (które utraciły wzrok w dorosłości), skuteczniejsze są:

- **audiodeskrypcja, syntezytory mowy, materiały audio,**
 - **dostosowane formaty cyfrowe** (np. kompatybilne z czytnikami ekranu),
 - **nawigacja dotykowa i dźwiękowa w przestrzeni fizycznej** (np. ścieżki naprowadzające, urządzenia soniczne).
-
- W zapisach ogólnych dokumentu Standardy dostępności dla polityki spójności 2021–2027 wskazano, że „Standardy regulują tylko ten obszar, który podlega interwencji – to znaczy dotyczą produktów, będących przedmiotem projektu”. Czy realizując projekt w zakresie kategorii interwencji „079**** Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura” - gdzie w zakresie projektu wykonywane są m.in. ciągi piesze w formie podestów drewnianych na obszarach przyrodniczych zaprojektowane w sposób maksymalizujący ochronę ekosystemu - muszę stosować zapisy w/w dokumentu ? Jeżeli konieczne jest stosowanie w/w Standardów, to dokładnie które zapisy dotyczą mojego projektu (czy wszystkie dotyczące ciągów pieszych mimo, że interwencja dotyczy zagospodarowania terenów zieleni)?

Tak, **Standardy dostępności** obowiązują **wszystkie projekty współfinansowane ze środków UE**, niezależnie od funduszu i kategorii interwencji. Jeśli elementy projektu obejmują produkty infrastrukturalne (np. ciągi piesze), **należy odnieść się do odpowiednich fragmentów standardów**.

Jeśli z powodów środowiskowych niektóre standardy (np. brak nawierzchni utwardzonej) są niemożliwe do zastosowania, warto:

- jasno to uzasadnić (np. wymogi ochrony siedlisk),
 - podkreślić, że projekt jest **neutralny**, ale wykazuje inne działania wspierające równość lub dostępność (np. ścieżka edukacyjna dostępna online z audiodeskrypcją).
-
- Jakie klauzule antydyskryminacyjne można zawrzeć w zamówieniach publicznych oraz umowach na dostawy

Odp. Klauzule dotyczące zatrudnienia kobiet, osoby niepełnosprawnej etc. Rekomenduję sprawdzenie ze specjalistą od PZP przed publikacją przetargu.

W zamówieniach publicznych można wprowadzić m.in.:

- **klauzule społeczne** dotyczące zatrudnienia określonego % kobiet, osób z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotnych,

- **wymogi dot. szkoleń z równości lub dostępności** dla personelu wykonawcy,
- **ocena oferty pod kątem działań równościowych (jako kryterium oceny ofert)** – np. czy wykonawca wdrożył politykę antydyskryminacyjną,
- **zapisy w umowie** zakładające sankcje za naruszenia zasad równego traktowania.

Rekomendacja: każdorazowo skonsultować konkretne zapisy z prawnikiem znającym ustawę PZP

- czyli rozumiem że mimo że projekt dotyczy ochrony przyrody, to zawrzeć ogólne informacje o firmie jak przestrzegamy zasad równościowych i fajnie byłoby się powołać na jakiś dokument typu uchwała?

Zdecydowanie tak. Nawet w projektach przyrodniczych lub środowiskowych warto pokazać, że instytucja działa zgodnie z zasadami równości, różnorodności i niedyskryminacji. Najlepiej:

- **podać we wniosku informację o wewnętrznym dokumencie** (np. polityka równościowa, uchwała, zarządzenie),
- dokument powinien mieć **datę wcześniejszą niż data złożenia wniosku**,
- nawet krótki dokument potwierdzający stosowanie zasad horyzontalnych (np. procedura równościowa w miejscu pracy) wzmacnia jakość projektu.
- Mam pytanie dot. Planu Równości Płci (GEP) -czy konieczne jest jego wdrożenie, jeśli instytucja w swoich działaniach uwzględnia wymagania Programu Horyzont Europe? czy przy spełnieniu i wdrożeniu wszystkich założeń ujętych w przyjętym na dany okres Planu Równości Płci, podlega on ponownemu wprowadzeniu, przyjęciu przez instytucję (na kolejny okres), czy wystarczy np. prowadzić rokrocznie monitoring i ewaluację i czy w tym przypadku będzie to wystarczające przy składaniu wniosków w ramach Programu Horyzont Europe? oświadczenie posiadania GEP potwierdza się tylko raz przy wnioskowaniu o środki w ramach Programu Horyzont Europe - czy zatem konieczne jest jego każdorazowe wdrażanie w instytucji? Jeśli tak, to jakim równoważnym dokumentem strategicznym może zostać zastąpiony GEP?

Tak, zgodnie z wymogami Programu **Horyzont Europa**, **posiadanie i wdrożenie Planu Równości Płci (GEP)** jest obowiązkowe dla instytucji publicznych, uczelni oraz organizacji badawczych i innowacyjnych ubiegających się o środki w ramach programu.

Jednorazowe oświadczenie o posiadaniu GEP podczas składania wniosku nie zwalnia z obowiązku jego **faktycznego wdrażania i utrzymania w mocy** przez cały czas trwania projektu.

Monitoring i ewaluacja są istotną częścią GEP – plan powinien być:

- **aktualizowany** co najmniej raz na okres jego obowiązywania (np. 2–3 lata),
- **publicznie dostępny** (np. na stronie internetowej),
- **zatwierdzony przez kierownictwo instytucji**.

Jeśli organizacja stosuje inny dokument strategiczny (np. politykę równości szans, kodeks etyczny z komponentem równościowym), może być on uznany za równoważny **pod warunkiem**, że:

- spełnia wszystkie wymagania formalne GEP,

- został odpowiednio opisany we wniosku,
 - zostanie zaakceptowany przez KE/komitet oceny.
-
- Czy jeżeli w projekcie zatrudnione są 2 kobiety to nie będzie dyskryminacyjne podejście?? w projekcie nie są zatrudnieni mężczyźni

Zatrudnienie wyłącznie kobiet **nie jest z założenia dyskryminujące**, o ile:

- **nie wynika z uprzedzeń wobec mężczyzn,**
- wynika z obiektywnych kryteriów rekrutacyjnych i/lub charakterystyki projektu,
- polityka zatrudnienia instytucji uwzględnia równość szans.

Ważne jest, aby pokazać, że **rekrutacja była otwarta** i nie wykluczała nikogo ze względu na płeć.

- czy jeżeli ciąg pieszy będzie miał szerokość 1,5 m, to grozi mi brak otrzymania dofinansowania?

Zalecana minimalna szerokość ciągu pieszego umożliwiającego **swobodne minięcie się dwóch osób na wózkach to min. 1,8 m**, zgodnie z dokumentem *Standardy dostępności dla polityki spójności 2021–2027*.

1,5 m może zostać uznane za niewystarczające, szczególnie w projektach z komponentem dostępności. Rekomenduję:

- konsultację z architektem lub ekspertem ds. dostępności,
 - rozważenie lokalnych ograniczeń (np. ochrona przyrody) i ich uzasadnienie we wniosku.
-
- Zasady dostępności dotyczą również KPO (z funduszy UE), piszę projekt jako JDG na innowacyjną aplikację mobilną czy dotyczy mnie zgodność z WCAG - i gdzie są wytyczne dotyczące aplikacji? To co widzę w internecie (przede wszystkim na str. Ministerstwa cyfryzacji) dotyczy aplikacji webowych i stron internetowych.
-
- czy w projektach dotyczących zwiększenia dostępności do terenów zieleni powinniśmy stosować Standard transportowy?

Nie ma obowiązku stosowania **Standardu transportowego** wprost, chyba że projekt zawiera komponenty transportowe (np. przystanki, wiaty, zatoki, trasy rowerowe).

Jednakże dla **ciągów pieszych**, dojść do przystanków czy ścieżek integrujących transport z zielenią – **warto się do tych standardów odnieść**. Może to wzmocnić projekt od strony dostępności i użyteczności dla różnych grup społecznych.

- Czy przykładem dostępności architektonicznej jest również zainstalowanie stojaka na rowery?

Nie. Stojak na rowery jest elementem infrastruktury rowerowej, a nie **rozwiązaniem zwiększającym dostępność architektoniczną** dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Dostępność architektoniczna obejmuje raczej:

- podjazdy dla wózków,
- kontrastowe oznaczenia,
- windy, poręcze, szerokie drzwi,
- dostosowane toalety, itd.

-
- czy ma Pan w planach tak szerokie szkolenie nt innych polityk horyzontalnych?

Odpowiedź pozostawiam organizatorom.

- Na etapie wniosku z FEnIKS-a wpisane zadania z dostępności :

tablice informacyjne i znaki, domofon, plany tyflograficzne, miejsce parkingowe przed budynkiem, zadaszenie nad wejściem.

Niestety zadania te nie zostały ujęte w audycie ex-ante i wykazane we wniosku w załączniku nr 7 ust 7 pkt 4 gdzie na pytanie "Infrastruktura związana z dostępnością- zaznaczone NIE"

Czy mimo tego jesteście zobowiązani wykonać te zadania na etapie realizacji umowy?

Tak. Jeżeli zadania dot. dostępności znalazły się we wniosku i zostały pozytywnie ocenione, ich realizacja jest częścią **obowiązujących zapisów umowy o dofinansowanie**.

Brak ich uwzględnienia w załączniku nie zwalnia z obowiązku realizacji – rekomenduję **pisemne doprecyzowanie sytuacji z instytucją wdrażającą**.

- Na co należy zwrócić uwagę przy opracowywaniu specjalistycznego oprogramowania, w zakresie polityk horyzontalnych.?

Najważniejsze elementy to:

- **szybkie konsultacje z przyszłymi użytkownikami,**
 - **weryfikacja zgodności z zasadami WCAG,**
 - **uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. sterowanie głosem, powiększony kontrast),**
 - **różnorodność zespołu projektowego,**
 - **testowanie oprogramowania z udziałem min. 5 firm/użytkowników końcowych.**
-
- czy w projektach dotyczących zwiększenia dostępności do terenów zieleni powinniśmy stosować Standard transportowy?

Odpowiedzi udzielono powyżej.

- W dokumencie Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2021–2027 określono Standard transportowy, w Rozdziale IV (gdzie m.in. wykazano wymagania dot. ciągów pieszych, jednakże wymagania te raczej dotyczą w mojej ocenie ciągów pieszych realizowanych w przestrzeni miejskiej a nie w terenach zielonych). Stąd pytanie, czy jeżeli w projekcie dot. terenów zieleni muszą stosować wymagania w zakresie standardu transportowego? czy w projektach dotyczących zwiększenia dostępności do terenów zieleni powinniśmy stosować Standard transportowy?

Zasadniczo **Standard transportowy**, określony w Rozdziale IV dokumentu, dotyczy **ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej o charakterze transportowym**, np. dojść do przystanków, infrastruktury drogowej, zatok, węzłów przesiadkowych itp.

W przypadku projektów realizowanych **w terenach zieleni (np. parkach, lasach miejskich, terenach rekreacyjnych)**, **nie ma obowiązku** bezpośredniego stosowania wszystkich wymogów Standardu transportowego. Jednakże:

- zaleca się inspirować się jego zapisami, szczególnie w zakresie **szerokości i nachylenia ciągów pieszych**,
- warto kierować się zasadą uniwersalnego projektowania – tak, by z zieleni mogły korzystać również osoby z ograniczoną mobilnością.

W praktyce więc **Standard transportowy nie obowiązuje wprost**, ale **jego elementy mogą być przydatne**, by wykazać dbałość o dostępność i zapobiec ewentualnym uwagom ekspertów oceniających.

- Czy integracja (szeroko rozumiana jak na slajdzie) jest formą dostępności?

Tak – szeroko rozumiana integracja społeczna, edukacyjna, zawodowa lub kulturowa **może stanowić formę dostępności społecznej**, o ile:

- przeciwdziała wykluczeniu społecznemu lub cyfrowemu,
- obejmuje osoby z grup defaworyzowanych (np. osoby starsze, z niepełnosprawnością, mniejszości etniczne),
- umożliwia równy udział w działaniach projektu.

Integracja nabiera wartości z punktu widzenia polityk horyzontalnych, gdy ma **włączający charakter i opiera się na równości szans**.

- Co oznacza wolontariat inkluzywny? Wiem co to wolontariat

Wolontariat inkluzywny to taki, który:

- **jest dostępny dla osób z różnym poziomem sprawności, wieku, pochodzenia,**
- **uwzględnia potrzeby i możliwości osób marginalizowanych,**

- ma na celu **nie tylko wsparcie beneficjentów projektu, ale też wzmocnienie wolontariuszy** jako uczestników życia społecznego.

Przykład: umożliwienie udziału w wolontariacie osobom z niepełnosprawnością poprzez wsparcie asystenta, dostosowane środowisko lub elastyczne godziny.

- Jest możliwość pozyskania prezentacji na maila? Jeśli tak, to poproszę - kmasternak@lagowgmina.pl

Prezentacja zostanie upubliczniona.

- Aneksowania podlega zmiana zapisów umowy, a wniosek jest jego załącznikiem.

Każdorazowa zmiana wniosku w obszarze zakresu rzeczowego wymaga aneksowania umowy.

- Poproszę o przykładową frazę do wpisania do Bielika poszukując danych (np. z GUS). Czy ma Pan zaufanie do odpowiedzi AI? nawet gdy powołuje się na konkretny dokument w darmowym chacie gpt to często otrzymuję bzdurne odpowiedzi, które wcale nie zgadzają się z paragrafami dokumentu

W Bieliku (czyli systemie wyszukiwarki danych statystycznych) można wpisać przykładowo:

- ◆ „Liczba ludności w wieku produkcyjnym w województwie lubuskim 2022”
- ◆ „Bezrobocie w powiatach 2023 GUS”

Co do AI – warto korzystać, ale **z rozważą**. Odpowiedzi AI (szczególnie w darmowych wersjach) mogą:

- zawierać błędy,
- podawać nieistniejące źródła,
- mylnie cytować akty prawne.

Najlepiej zawsze **weryfikować odpowiedzi AI w oficjalnych dokumentach**, takich jak: GUS, Eurostat, ustawy i wytyczne projektowe.

- Czy można prosić o podpowiedź, co w zakresie równości może zrobić mała firma, która w projekcie kupuje dwie maszyny?

W przypadku małych inwestycji, takich jak zakup maszyn, firma może podjąć **symboliczne, ale ważne działania w obszarze równości**, np.:

- zadbać o **równy dostęp do szkoleń dla kobiet i mężczyzn**,
- wdrożyć **krótką politykę równego traktowania** (np. przy naborze, awansach),
- zapewnić, że **nowe maszyny będą dostępne w obsłudze także dla osób z ograniczoną sprawnością** (np. intuicyjny interfejs, dokumentacja w języku łatwym).

Takie działania pokazują, że firma rozumie i respektuje zasady równości, nawet przy niewielkim zakresie projektu.

- Czy w programie KPO dla kultury (zasięg krajowy ale z funduszy Eu) będzie się liczyła współpraca z przedstawicielkami Romów z Hiszpanii (kobiety, starsze, marginalizowana i stygmatyzowana grupa)? (to nie jest abstrakcyjne i czysto teoretyczne pytanie 😊 Oczywiście nie jest to clue projektu, a pytam tu o “punkty” za dostępność nie ma takich szczegółowych kryteriów jak kobiety 50+ itp.

Tak, nawet jeśli nie jest to „clue” projektu, to współpraca z taką grupą – **kobiety, Romki, osoby starsze, wykluczone** – może być **punktowana jako element dostępności społecznej**, pod warunkiem, że:

- ma realny wpływ na działania projektu,
- została odpowiednio opisana we wniosku,
- służy włączeniu tej grupy w działania (np. twórcze, edukacyjne, organizacyjne).

W programach z komponentem unijnym, **intersekcyjność** (czyli uwzględnianie kilku cech narażających na wykluczenie) bywa bardzo dobrze oceniana.

- Pięknie dziękuję za dzisiejszy webinar. Zatem czekam na email (będę wdzięczna za odpowiedź na wszystkie moje pytania - to ostatnie, gdzie wskazuję odniesienie do Standardu transportowego jest istotne w kontekście wcześniejszych zapytań).